SPISY ADOLFA HEYDUKA

LVII.

SNY KRÁLOVSKÉ

VELUT ARBOR ÆVO

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

LVII.

SNY KRÁLOVSKÉ.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O.
V PRAZE

ADOLF HEYDUK:

SNY KRÁLOVSKÉ.

CYKLUS VÝPRAVNÝCH BÁSNÍ
Z DOB KRÁLE ZIKMUNDA LHÁŘE.

KNIHA PRVÁ.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O.
V PRAZE.

Tiskem „Unie“ v Praze

ÚVODEM.

„Sny královské" osnoval jsem, když jsem se zanášel četbou životopisu Zikmunda Lháře od Aschbacha. Při čtení díla toho a souvěkých dějepisných pramenů zadumal jsem se jako samovolný průvodce Husův na sněm Kostnický, kam lstivě vylákán byl od nezdárného syna Karlova, vdumal jsem se bezvolně v život Zikmundova soudruha, lžipapeže Jana XXIII., předtím námořního loupežníka Baltasara Cossy, jenž si paklíčem Vatikán otevřel, leč sněmem církevním později byl sesazen. I vmyslil jsem se v jich doby, v jejich hrozné činy a vesnil se i v dravčí jich srdce i vzrůstající sny jejich svědomí, a snažil jsem se je zachytiti a v letu dohoniti.

Napsal jsem čtyřicet sedm menších skladeb, jež pojí se k sobě lžikrálovým, Mistrovým i Cossovým pobytem v Kostnici. První sen jest sen básníkův, jenž všecky sny královy jaksi vy-

světluje. Vylíčil jsem všecky ty skladby po rozvaze jediným rozměrem, totiž neúplným jambem čtyrstopým, poněvadž se mně jako nejrychlejší, zrovna létnoucí rozměr jevil k rychlému, pohyblivému letu jako nejpříhodnější, zdál se mi způsobilejší nežli váhavý, pohodlně se šoulající trochej a k mému vypravování lépe přilehal. Každý sen, ač fantasticky zabarven, jest zakořeněn v činu královĕ, ale bezdna jejich nebyl jsem s to dosáhnouti.

Buď zdráv, čtenáři milý!

Adolf Heyduk.

I.

SEN BÁSNIKUV.

V dum moře básník ponořen
zpět hledí v prchlý čas,
a v jeho mysli roste žár,
a vláha stéká s řas.

Zří nivu krví zkropenou,
zří zmatku černý les,
a v dobu reků vznešených
i lotrů — sen ho nes'.

V čas mučeníka letěl s ním,
jenž pravdy odkryl tvář,
když loupežník byl papežem
a králem pletichář.

A na královský nes' ho hrad,
v němž vysílen a such
mřel na hedvábných poduškách
lhář Zikmund, dobrodruh.

I zřel, jak žernov hříchů všech
mu ztížil tuří vaz,
jak v brázdách čela hlubokých
svit mysli zvolna has'.

Zřel holý na temeně leb,
zřel hadí mozku spleť
a v zmije proměněný vous
a v tváři chorou pleť.

Zřel chtíče vyviklaný zub
a vyschlou kostí dřeň
a v mrtvých ňadrech tupý cit
jak v bahně leklý mřeň.

Zřel vilnosti jak lačný sup
z cev bujnou krev mu pil
a v mrtvé důlky pod čelem
zrak zhaslý zatlačil.

Zřel v spánků hloub jak sedla zášť
a dravčí ukrutnost,
jak v ňadrech v hroznýše se zmoh'
strach, děsný knížat host.

Zřel vztek jak vpřed mu vykous' hruď
a vzad mu zlámal kříž,
jak širokého plece vzdor
se shýbá níž a níž.

A zřel, jak vše, co zameškal
vzít z něho žití vztek,
už dříve kořistí si vzal
sbor dvorských nevěstek.

A všechen jeho život zřel
a všechen jeho strach,
že císař stejně jako rob
v troud shroutí se a prach.

Že na svět nevrátí se již
kde jako bůh byl ctěn —
a zřel, jak přál si znova žít,
ten chabý smrti plen.

A zřel, jak sténal: „Žít, ach žít,
žít, jak jsem ondy žil!...“
a hrozivou jak výčitkou
zrak k nebi vytřeštil.

Jak volal: „Z Tvé zde vůle jsem,
nuž, svou mi pomoc zjev!...“
a zřel, jak oblak v síň se snes'
a zrud' jak zlatá krev.

Jak zazářil a zablýskal
a z něho mluvil Pán:
„Žít přeješ si? Nuž, přáním svým
buď také potrestán.

Než zkonejší tě v loktech smrt,
již dávno v srdci máš,
snem žití zkveteš, ale v ráz
jej s hrůzou odpykáš!“ —

Dva stíny z mraku vyzval Pán:
klam snů a smrti děs —
a děl: „Z vás každý králi v hruď
své skryté dary nes.

Já usoudil a velím vám:
král znova rád by žil,
tož všecko předveďte mu zas,
co konal a co byl.

Leč všecko proměňte mu hned,
vše rázem jino buď;
ať růžemi zas kvete tvář,
leč trním bují hruď.

Ať sen mu žitím lákavým
a žití strachem jen,
ať místo léků toužených
jest jedem opojen.

Ať po ovoci krásy v snech
páž vztáhne chorý brach,
leč neúprosná skutečnost
ať mění mu je v prach.

Ať zlatý jitra červánek
snem změní se mu v mrak,
ať rty se zdobí úsměvem,
leč výděs trhá zrak.

Co v krvi dávno zhaslo již,
klam znova rozněť v něm,
leč roztop jej a popal jej
děs duše požárem.

Kal krve v prázdná prsa žeň
a do mozku jej plaš,
čím král dřív jiné strašíval,
tím nyní krále straš.

Ať před tebou se stydí sám
i před tou cháskou všech,
kdo koří se mu v poklonách,
leč čekají, by zdech'.

Ať smrti touží uprchnout,
jež dala by mu mír,
a sterou zato žije smrt
a steré hrůzy vír. —

Však byste vykonali vše,
dám na postrach vám stráž;
De Causis, sluha Satanův,
buď pán a mistr váš.

Nuž zjev se!..." Hle, z mlh vzrostl muž,
kýs římský mistr as,
až k nohám sáhá jeho šat,
a boky svírá pás.

I dí mu Pán: „Zlým rádcem byls,
nuž, také teď jím buď,
ty duší hoříš, králi však
jen mozek hoř a hruď!

A teď mou vůli plňte hned,
v čas řeknu: ‚Dosti již!...‘
A básník v blány znamenej
co duchem uvidíš!" —

II.

LÉKAŘ.

Král Zikmund chřadne; dnem mu noc,
a nocí bílý den,
to zděšením, když úpěl lid,
že Hus byl upálen.

A těká hradem sem a tam,
a jestliže si leh',
hned k loži cválá odevšad
roj match v děsných snech.

Nic není králi úlevou,
jej stálý honí strach,
byť prášky z drahých kamenův
bral v různých obdobách.

Nechť v Prusích polapený los
mu pazneht musil dát,
by lékem byl mu upraven —
vše marno, nelze spát!

Vše marno, nepomáhá nic,
ni svaté církve slib,
že vypleněním kacířův
prost hříchů jest a chyb.

Že svatým bude, nechať dřív
byl hrůzou zemím všem,
jen vykoná-li, co si přál
Řím, Luckým legátem.

Leč nechce býti svatým král,
radš uzdraven by žil...
„Čím zahnat slabost?" zavzdychal,
„čím upřímiti týl?

Co platno, že mně za úděl
klín Páně dává kněz?
Mlád raděj, silen, čil a zdráv
v klín krásných žen bych kles'!"

A vzdechna kráčí — těká zas
po síních, srdcem štván,
vše v odpor mu, vše napořád,
i vítěz u Lipan.

Zle na něho je rozkacen,
že s Tábory se snes',
že v jednotě je Pardus s ním
i ze Strážnice kněz.

„Ten Bořek," dí, „tím spojenstvím
hrot do prsou mi bod,
pes kulhavý, leč za ním jest
ves český pronárod!" —

I Kolda, jenž mu Náchod vzal,
zle do srdce ho ťal,
to nedá králi stát ni spát...
či upírem se stal?

Leč vrchem trapných myšlenek
jest Jiří, mladý rek,
jenž na mrtvolách Sirotkův
jat v duši šišák smek'.

Ten, jemuž Žižka kmotrem byl,
jenž okem strašil svět
a jehož kmetem jmenoval,
ač sedmnáct měl let.

Ej, kališnický orel ten,
jak jaře křídla zved'!
Chce přeletět snad jeho rod
jej v říši naposled?

Je milován i zbožňován,
a vzdorný český lid
jej může vůdcem vyvolit —
to hubí králův klid.

Tak strachu okem v příští čas
král vniká stále víc,
jak v noci temno v pustinách
vlk žárem zřítelnic.

Je bez syna — a jeho zeť
je cizák... aj už dost,
těch hadů strachem zplozených
vždy víc se smýká chvost.

Teď vzdornou pozvedl naň pěst
i vlastní ženy svod,
jeť stolec jeho shnilý člun
u víru bouřných vod.

Tím králi děs je nohsledem
a stane, kde jest on,
snů káň mu kline starou leb
a srdce — lidstva ston.

Ten jeho vlády rudý stín
jej straší víc, co den;
stín příšerný; hned chví se král
a hned je rozzuřen.

Hle, mroucí touha vilných žen
a záletnických děv
je stářím v tygra proměněn,
jenž bezzub chce jen krev!

Dřív lup svůj skokem chvátíval,
teď lstí jej svírá v spár;
vždyť tygří kel již vylámán,
a tygr chor a stár.

Je chab teď ženám k lásce kmet,
tož úskočným se stal,
jak lišák, vlčici když stih',
jež vázla v spáře skal.

Jen to, nic rozkoší mu již,
ni panských sluhů dav,
ni hřebec berberský, ni skvost,
ni výděs sťatých hlav.

Ni v kostky hra ho netěší,
ni karty již, ni šach,
ni chlapcomilství zvrácenost,
jež přines ondy z Vlach.

Ni pláč a kletba mučených,
ni hranic kouř a žeh,
ni sudy dětí husitských
a jejich s kopců běh.

Jen claret hltá na úkoj;
však v duši krutý spor,
výš tyčí se, vždy výš a výš
nad bedra Krušných hor. —

Jak uštknut z křesla vyskočil,
zpět poklesl však hned:
„Chci víno!“ Rudé víno pil,
leč bleď a bleď a bleď.

„Hoj, smyslů chásko, neslyšíš?
vrať vše, co chci a ždám,
než Veltelínským v divý rej
tvou mdlobu vymrskám!

Chci pružné mládí, síly vzdor
a vášně žárný vznět,
chci zlatou kadeř, růže v tvář
a slunce v ňadra zpět!

Chci přímost v trup a blesky v zrak
a požár v lednou krev,
chci týl mít jako jarý býk
a prsa jako lev!

Chci žít!... Což nikdo v světě tom,
kdo z útrap by mě zdvih'
a nad brvami vyhladil
tu zrádnou spoustu ryh?

Chci, z brázd by v líci zkřížených
zkvet úsměv vnadných jar
a v ňadrech zářně vzplálo zas,
co hříchem přišlo v zmar?

Nechť satan sám mi lékařem,
jen kdyby nazpět dal
tuk v kostí skulu zíravou
a pružnost v chabý sval.

Nechť oheň v mrazivou mou hruď
je z výhně pekel vzat,
jen kdyby žít, ach, žít mi přál,
žít ještě jedenkrát!

Jen žít, ach žít! Proč stejný všem
i králi jesti věk?
Proč?..." Dumal, usnul... Žhavý sen
slét' v popel myšlenek.

Mdlá v ložnici se kmitla zář
jak z rány tryskla krev,
a zavřenými dveřmi v síň.
vklouz' divný muže zjev.

Byl v černý talár zahalen —
zda skutečnost či mam? —
v půl z Němec bludný lazebník,
z půl žák; či mistr sám?

Leb na temeni oholen,
zmij záští brv je zpod,
rty hnusně v úsměv staženy
a rozkolísán chod.

Dva proudy ohňů sinavých
v síň temnou sype zor,
dech jest jak smoudem sytý žár,
jímž soptí jícen hor.

Tak ve snu zří jej králův zrak
a rozmáhá se v žas:
„Kdo jsi, zkad jdeš, co přinášíš,
rci, jaký je tvůj vzkaz?...“

„Kéž, velký králi, jsem ti vděk.
Mě přivábil tvůj sten,
z Vlach čarodějný nesu lík,
jímž budeš uzdraven!“

„Když takovým jsi lékařem,
půl království ti dám
a kancléřem, přes odpor všech,
tě v Čechách udělám.

Dám biskupství ti údělem,
jak Boha chci tě ctít,
jen taký-li, jak dřív jsem žil,
zas život budu žít!“

Muž ušklíbl se: „Slib, jen slib!
Ty slibuješ, a lžeš,
leč přec ti úslužen chci být
a splním, po čem vřeš!

Šeď vlasů v zlato zaměním,
dám svěžest v prázdno cev,
že dříve-li's jen kočkou byl,
v ráz zmohutníš jak lev!"

„Toť chlouba, chlouba jen a klam!
Rci, odkud sílu máš?
Chceš konat, čeho nekonal
ni Bůh ni satanáš?"

„Aj, mocnější jsem obou těch,
víc nežli ti jsem zmoh',
já zničil Husa! Z oněch dvou
mu nikdo nepomoh'!

Hus z Boha přišel-li, proč Bůh
dal věštci v ohni mřít,
a pak-li z ďábla, nuže proč
se nechtěl s kněži přít?

Já zničil ho, mou přísahou
pad' smrti v dráp a zmar,
nad odvahou mou ustrnul
sám Cossa Baltazar!

Tvůj klam byl pouze nástrahou,
sněm konal, já co chtěl;
mě v zlatou knihu vepsal Řím —
jsem z Brodu Michael.

Jsem duší Němec, tělem kněz
a mocným jsem se stal,
když zlatý poklad Václavův
jsem z Jílového vzal.

Jím podplatil jsem kde kdo byl
vždyť kradený byl plen —
jen aby nepřítel můj, Hus,
byl jistě upálen.

Bůh na věčnost mě povolal
snad starý příběh znáš —
na žhavém voze jsem tam jel
jak prorok Eliáš!

Však jinde trůním já než on,
a není také div —
Bůh na mou slávu zanevřel
a jest mi závistiv.

Leč dosti! záhy uvidíš.
Teď slyš mých léků div!
Chtíč lásky jenom malvasír
ti vkouzlí v úpleť čiv.

Ten zdárný schvaluji ti lík,
v něm všeho žití jas:
pij, celuj, noř se v rozkoších
a miluj zas a zas!

Věk prchlý posunu ti zpět:
čil budeš, silen, mlád —
jsem sluhou tvým, než přijde čas,
bych na věky ti vlád'.

Vše kouzlo vášně dám ti v hruď
i chtíčů obraznost,
zas v jinocha se proměníš,
až sám poprosíš: „Dost!"

Ty nevěříš? Nuž uvidíš,
jen svol a budeš zdráv!" —
A blíží se, zrak zasršel,
a jiskry metal háv.

„Viz pohár léků čarovných!
Či nechceš? Vel a kyň!
A ne-li, strádej klidně dál,
trp, moř se, mři a hyň!"

„Nuž dej!" Číš Causis požehnal...
Král udivením vzdech';
zřelť, z poháru jak plamenem
skvost jeho mládí šleh'.

„Dej," volal, „dej, chci pít!" A pil..
„Ó běda, jed! Ty's, vrah,
ten lék tvuj hnízdo hroznýšův
v mých zplodil útrobách!"

„Jen ztiš se, hady snout se nech,
pij, zmládneš — zruměníš,
chtíč krev ti zjaří, blesk dá v zrak...
Pij, posilni se již!

Vstaň, miluj, vínem srdce mlaď,
spěš na žen sladký svod!..."
A dvojím okem kočičím
dva šípy v krále bod'.

A na skráně mu ruku tisk'...
král bleskem z křesla vstal,
a jako vlk, když postřelen,
vyl, zúpěl, zastenal.

V ráz komorníků celý dav
vnik' zděšen do komnat:
Hle, na kobercích leží král,
jak byl by mečem sklát.

Co stalo se? Zrak ztrnulý,
tvář bledá, siný ret...
Vstal, ohlédnul se kolem kol
a k čelu ruku zved'.

„Je zle," dí lékař, „světla pryč,
lék zkrotí snění vír."
„Ne, ne, nač lék?" křik' hněviv král,
„nač lék? Chci malvazír!

Chci víno králů, krále vín,
to lékem léků jest!“
a rudě napěněnou číš
jak šílen lapá v pěst.

Zved', k ústům dal ji, vyprázdnil,
a číšník znova lil,
až vína plamen, vína žár
krev náhle zachvátil.

I zrudla hned — hned zbledla tvář,
zrak vzplanul — has' a has',
a život křídlem zlomeným
se dotkl skrání zas.

Vzdech Zikmund z hloubi. V spánek kles —
ne duch, mdlé tělo jen —
a dávných časů pestrý děj
vnik' v lebku mu jak sen. —

III.

U KARLOVA TÝNA.

Mhy rouška padá z dávných dob
a budí mysli ruch,
by vsnila se a vžila zas
v let dětských čarokruh.

Kraj rouchem jara zeleným
je vůkol přiodín,
a kraji vládne, hvozdem kryt,
hrad hradův: Karlův Týn.

Rév hojnost pučí na stráních
a kvítí v klínu niv,
strom každý v kytku proměněn
a každý kámen živ.

Král Zikmund sněním ulapen
zří dávno prchlou zvěst:
Dvé hravých hochů pod hradem —
to on a Václav jest.

Pes krásný všude za starším
a vždy mu úslužen,
srst jeho hedbáv jest a zrak,
jak letní stkví se den.

Těch obou chlapců na hlavách
rdí ze zlata se kruh,
a šťastni oba úletem
na kyprý pádí luh.

Co květů v cestě Zikmund zhlíď,
všem hlavy stínal v ráz,
leč Václav z kvítí kalichův
pil rosu zas a zas.

Zří Zikmund, že se kloní brat...
jak šipka naň se vrh'
a s černé kštice s pohněvem
stkvost jeho hlavy strh'.

A smělou rukou na svou skráň
tu úponku si klad',
leč místo zdoby zasyčel
mu v ruce zlatý had.

Pes vyskočil a zaštěkal
a hlavu vzhůru zved',
a v lestnou lupičovu hruď
svůj žhavý bodnul hled.

Had vzpial se v ráz, pes zlícen však
dvé silných pozdvih' tlap,
snad aby zrádce rozsápal,
jenž zlatý klenot lap'.

„Ó pomoz!" volá Zikmund, „spěš!"
Tu brat, vzav hadí chvcst,
zas náčelkem si změnil jej
na kštice bohatost.

Šíj psovu rukou ovinul
a zahleděl se naň:
Mým přítelem buď, strážce můj,
a lstí a zlob mě braň!"

A pohladiv jej, dal se v let,
mhla ukryla ho v šlář,
jen z jeho skvostu bratru vstříc
se nesla rudá zář.

To není rubín ohnivý,
co zardívá se tak,
to zmije, v zlatě ukrytá,
to její rudý zrak.

To zmije zrak, v něm oheň skryt
a jedovatý hněv,
on v Zikmundovu vniká hruď
a tráví jeho krev.

A straší jej vždy víc a víc
a sype hrůzu v tvář...
Vzdech Zikmund, vstal: „Pryč kahan, pryč,
mně protivna ta zář!

Pryč!“ — Obrátil se, usnul zas,
leč není strachu prost;
sen slepýšem se v srdci zlíh'
a na hroznýše rosť.

IV.

LÉNO BRANIBORSKÉ.

Před Týnem stkvostně vyzdoben
je zlatem tkaný stan
a pod koberců nádherou
trůn zlatý zbudován.

Na štíhlém stěžni zlatý kříž,
pod křížem korouhev,
a na ní v štítu nachovém
se vzpíná říšský lev.

Na trůně Karel; před trůnem
král Václav, Zikmund, Jan,
a v pravici jich za sebou
jest orlí prapor dán.

Toť manský prapor Branibor,
jej Václav mužně zved'
a poctou sklonil, Zikmund pak
a Jan až naposled.

„Tou zástavou vám v léno buď,
mé Braniborsko všem,“
děl Karel, jak kdo prapor vznes',
měj zemi údělem!

Všech prvním měj ji Václav král,
nechť orlu vládne lev,
té české zástavě, kdo's man,
skloň svoji korouhev!“

Vše jásá, jenom Zikmund hoch
je zlosti pln a něm,
že prvním pánem Václav jest,
on druhým leníkem.

A srdcem zášti vzkypělým
hněv proudí mu a vzdor;
vše trávil by, jen kdyby moh'
být pánem Branibor.

Ba rád by zdobný mečík svůj
na tajné pomsty svod
v hruď obou bratrů najednou
až po rukověť vbod'.

A trhá dýkou, svírá pěst
a tiskne paty v zem:
„Já musím prvním býti přec
a vládnout vám — a všem!

Slyš, orlice, ty's podružným
jen znakem Branibor,
pojď, mne se přidrž, se mnou leť,
jsem mladým supem hor!

Pojď, rudá, pojď, snad teplá krev
je nápojem ti vhod;
pojď, u mne vždy ji můžeš pít
i vznešený tvůj rod!

Pojď, u mne vždy jí bude dost,
pojď, ke mně jen se druž,
to zvíře zkrotit čtvernohé
mi pomoz. Rychle už!

Pojď! spolu obrátíme svět,
by pravda přišla v jev,
že orel pluje blankytem,
a bahnem bředne lev.

Že dvojí křídlo zmůže víc
než dvojí hrubý chvost;
té kočce v týl-li usednem,
hned zalká o milost.

Blesk mého meče dá ti, věř, —
jen vzletíš-li mi vstříc —
pro všechna hnízda orlů tvých
vždy mrtvol na tisíc.

A krmit chci tě vezdy rád
a skýtat vše, co chceš,
jen oživni a pomáhej
lva udusit mi, spěš!" — —

Slyš! Šelest křídel; rázem živ
je korouhevní znak,
jak rudé mraky křídla jsou,
jak rudý blesk je zrak.

A v tuhé kleště roste dráp
a v děsný svěrák zob;
toť sup, jenž trhá rozlícen
vrch řásných stanu zdob.

„Nuž, Zikmunde, jsi povděčen?"
dí pták, „jsem take hněvem syt;
té české země na postrach
mám stejný s tebou cit.

Chci tobě sloužit, ale věz,
že přijde někdy čas,
kdy na tvé srdce přiletím
pro nový purpur zas!

Teď v boj!" a v bílou lvovu hruď
svůj vráží zob a spár
a třebe teplou jeho krev
a plektá strach a zmar.

A tyje, tuční stále víc
i roste na úžas,
a rve i škubá vše, co kol,
a trhá zas a zas.

Proud nachu zbarvil český štít
a stékal v Karlův klín;
lid vyděšen, trůn potřísněn
i zlatý baldachýn.

Pln hrůzy zúpěl útlý Jan,
pln strachu Václav stál,
ten v baldachýn svou hlavu kryl,
ten v otcův pluviál.

Leč Zikmund, dobyv meče v ráz,
v prs Janovi ho vbod'
i Václavu: „Zhyň každý z vás,
jen můj se povznes rod!"

Vzdech' Karel, svatý pustil meč,
v tom náhle živý v skok
lev říšský tlapy rozzuřen
vryl bratrobijci v bok.

Vzkřik' Zikmund — procit' poděšen,
a z hrdla strach se dral:
„Ach, bolest cítím v slabinách,
jak lev by do nich pral!

Když uleveno lékařem,
zas Zikmund v lože pad',
a hroznýš snění skotoučen
hloub v nitro se mu vkrad.

V.

NA ZBRASLAVI.

Suť na Zbraslavi v prvý chrám
zas přebudoval sen,
v něm Zikmund v příval myšlenek
a dum je pohroužen.

Zří na oltář, kde s Ježíšem
byl milec Páně Jan,
jenž Mutinovým uměním
byl v zlatě malován.

Když na obraz se zahleděl,
dvé známých poznal hlav;
ten zlatovlasý Jan byl on,
ten druhý Váceslav.

Však Janova se mění tvář,
a líbezný dřív zrak
se nítí světlem příšerným
jak blesk, když trhá mrak.

Vlas rudne, líci roste vous,
zášť siným trhá rtem,
Jan s tváří dříve lahodnou —
je zrádným Jidášem.

A na bratra svou šklebí tvář:
„Lid má tě bohem, viď,
leč, chceš-li podmanit si svět,
mým příkladem se řiď.

Kdo překážkou ti, toho znič —
hleď na mne přec, ať zvíš —
hruď dýkou jemu poceluj...“
a bodá bratra již.

Vzkřik' Václav; z ňader vyrval hrot,
a z rány na oltář
trysk' krve purpurový proud
i v Zikmundovu tvář.

Chrám chví se, Zikmund polekán
chce z dveří jeho ven,
leč temnou hrobkou — žalářem -
je náhle obezděn.

„Kde jsem?“ „Aj, Siklošský to sklep,“
dí při okénci stráž,
„tvým pánem magnát: vůdce tvůj,
bán Gara Mikuláš.

Tam v koutku plesnivý máš chléb
a vedle vody džbán.
Tak zemězrádce vězní Kont
a statečný náš bán."

A v prostřed koby ustrašen
dlí Zikmund lidem klat,
vous jeho zcuchán, zježen vlas
a roztrhán je šat.

Skráň plesnivou i vetchou hruď
mu klove útrap roj;
i sténá, volá... Marný hlas,
a marný každý boj!

Však hle, kdos rozvaluje zeď
a zrakem jasní noc,
toť vražděný dřív Václav sám
jde bratru na pomoc.

A z koby spoustou rozvalin
zas bratra vede ven,
kde oděného v zlatý plášť
jej líbá jarní den.

Však Zikmund sotva svoboden
v ráz vášní znova vřel;
když kolem skrání bratrových
skvost otce Karla zřel.

„Můj", volá, „můj je klenot ten,"
a s hlavy mu ho strh'
a ranou v prsa bratra zpět
do temné koby vrh'.

Vzkřik' Václav. Zikmund procit', vzdech:
„Teď úzkosti jsem prost,
kéž tomu snění jednou přec
lze dračí sroubit chvost!"

Však nelze; znova spánkem dán
je strachu za kořist;
co na kužel dal první sen,
dál druhý jal se příst.

VI.

MILOSTNICE.

Ve starém hradě budínském
se hlučný slaví hod,
vždyť s Karlovým že snoubil se,
hrd Ludvíkův je rod.

Pych Němcův, Zikmund, s Marií,
jež první z říše dcer,
kvas svatby slaví nádherný
a hlučný svatvečer.

Tlum vzácných hostí z různých stran
se v síních vlní všech,
leč královna sní mládí sen
jak poupě v lupenech.

Dnes žezlo má, leč zítra již
je vezme Zikmund král,
jenž s dravce okem krvavým
s ní při oltáři stál.

Dnes podala mu ruku svou,
leč srdce svatý pal
v ní juný Forgáč ondy vzdul
a v taji rozháral.

Je snoubena, leč odporem
jí ves ten ruch a hluk;
čím blíže k půlnoci, tím víc
ji trýzní srdce tluk.

Níž s trůnu hledí v panstva dav
a v paní pestrou směs,
ret šepce: „Štěstí, blaho mé,
proč prchly jste mi dnes?"

A zase šepce bledý ret
a zachvívá se prs
jak hrdlička, již snesla bouř
na bílých růží trs.

„Pryč z večeřadla s královnou,
pryč, v lože z komnat těch,
je chora, blankyt očí zvlh',
a ňadry bouří vzdech!"

A vedena je do komnat —
snů zlatý závoj spad',
ráj mládí za ní uzavřen,
a život zbaven vnad.

Dál svatební však trvá hod,
jak s magnáty chce král;
i rozléhá se kotlů hlas,
a trouby zvučí dál.

Vše co je v síních královských,
to jediný je vír,
a neustává hudebník,
ni král ni bohatýr.

A byla půlnoc; na stolec
král v plné slávě seď',
a první velmož, palatín
kýs průvod k stolci veď'.

Byl průvod s darů nádherou,
byl průvod sličných děv,
že Zikmundovi údivem
v tvář bledou tryskla krev.

Z děv každá s dvorným úklonem
a sladkým dává rtem,
čím Tvůrce Uhry požehnal,
co skvostem vložil v zem.

Na stupňů hedbáv prestolný
se kupí s darem dar,
vše, co má les, co v jezerech
a z hor co svítí spár.

Hle, zlato kukuřičných zrn,
a tučný brav a zvěř,
a hojnost ryb a broskví plod
a révy sladká šeř.

a v kytce různých pšenic klas
a snopek z bujných žit,
a konopí a plavý len
v kloub sličně stužkou svit.

A kámen, v němž je oheň skryt
a bílý chléb a sůl
a zlaté rudy bohatost,
již skrývá země půl. -

Hod skončen, uklonil se král,
vstal, do ložnice šel,
kam vonné svíce komorník
před králem donášel.

Tam sluze v odchod kynul král
a v hebké křeslo kles',
by před spaním zřel v duchu zas,
co darem spatřil dnes.

A dumá, sní... V dví puká zeď,
půl tam jde, půle sem,
a jiný průvod divných žen:
tím vchází otvorem.

Dřív nežli zlekán zvolat moh',
již prvá jde mu vstříc
a snímá roušku: je to klam? —
ký výkvět krasavic!

Tvář hrdou, zvýšenou má skráň,
skvost carský čela kol,
plášť na ramenech, v jakém jen
král stoupá na prestol:

Na hrdle diamantů rej,
kol boků zlatý pás,
a pavím peřím ozdoben
je rudý panin vlas.

I sklání hrdou hlavu níž:
„My proto přišly dnes,
by královsky, jak započal,
též skončen byl tvůj ples.

My všakým vládnem životem,
ty's nad jiné nám mil,
tvé srdce plno lásky jest,
jež nám jsi posvětil.

Z nás každá zulíbá tvůj ret,
než říš svou oslníš!...“
a v rozhárání šíje kol
mu padá žena již.

„Ó pojď, ó pojď a pceluj
náš ušlechtilý kruh,
jsi dávno naším zvolencem,
náš vládce ty's — náš bůh!

My nohsledky jsme králů všech,
jen námi vzrostl Řím;
jen námi budeš císařem,
co dávno přáním tvým.

Jen námi velkým budeš slout,
jak Augustus byl zván,
jak Caligula, Claudius
a Nero velikán!

Sem, družky, zlíbejte ho v jas
a zjařte ňader žeh,
ať šlehá krví mladistvou,
co skryto ve smyslech!"

A vášnivě zas objat král
a vroucně líbán jest,
až v ňadrech zakuklený hřích
vzpial křídla na ručest.

„Buď pyšným, králi, zní to kol,
patř světa nízký rej,
viz, co je lidstvo a co ty's!
Král! — Lidstvem pohrdej!

Po slávě nad ostatní baž,
hleď všude prvním být;
sám sebe hleď vždy milovat,
sám sebe nejvýš ctít!

Jeť králův ctností pyšným být;
a není králem ten,
kdo prostým lidem nepohrd'
jak nocí jasný den.

Jsem hrdá, miluj mě a věř:
lid roste jako les,
když není mýcen, musí hnít, —
nač pádný meč bys nes'!

Mým darem svoji přílbu zdob,
zde vezmi onen skvost,
jímž Heře zalíbil se páv...
když rozvinul svůj chvost!" —

A druhá líbá: „Střádej, spoř!
to králů řídká ctnost;
slyš družku svoji útulnou,
či dukátů máš dost?

Já šetřím, nedám, dám-li však,
chci stonásobně zpět,
co před věky mi Jidáš skyt',
byl mizerný jen tret."

„Druž třetí však dá skvostný dar,
jímž nepohrdneš snad:
květ plných ňader, očí žár,
vrch dívčích krás i vnad.

Vznět bujné mysli, krve rej
a rozkoš v lásky vzdech,
jí znaven usneš na ňadrech,
s rtem žhoucím na ústech.

Číš zlatou v ruce — viz, zde jest,
kol hlavy růží květ..."
Leč z květů k číši tíhne had,
dřív jda se napájet.

Zrak ženy v půl jest uzavřen,
žár v otevřených rtech,
prs bouří krve rozvlněn,
a zrychlen horký dech.

A vášnivě dí králi vstříc:
„Spěš, kam tě volá chtíč,
toť žití vrchol jest i cíl
a věků zlatý klíč.

Mně různě spílá lidský chvast,
leč chvastu vale dej,
spěš se mnou ruče v skočný vír
a lidmi povrhej!

Jsem nahá, kyprá, ztepilá
a plna svůdných vloh,
bys vroucněji mě obejmout
a těla užít moh'.

Sil tuřích jarou nezdolnost
za drahý vezmi dar,
jím nebe plné andělův
lze uvést tobě v zmar!“ —

Jde čtvrtá; její temný vlas
je z hadův upleten,
a z kosmých očí srší zášť,
a vztek vše bere v plen.

Drak úslužným jí nohsledem,
prs hlode rudý had,
leč skryt je stuhou ohnivou
jak zmok, když v plamen pad'

„Můj pane!“ dí, „co jiný má,
vždy lepší je; to chtěj,
ty nemáš-li, ať nemá též,
leč máš-li, nedávej!“

A pátá vchází: „Vládni tak,
jak v bajce vzteklý lev,
by lid se třásl před tebou,
vzplaň místo v lásku v hněv!

Krev nachu netřísní, to víš,
a krále zdobí nach —
lid zřídka dává lásku v dar,
tož lépe, má-li strach.

Vzdor rychle mečem urovnej
a neodpouštěj vin;
líp zkrotíš nežli svobodou
lid ostřím širočin!

Zde své ti dary podávám:
meč, topor, pochodeň,
kdo národy chceš ovládnout,
bij, moř je, hub a pleň!" —

Jde šestá! Thyrsus levá pěst
a pravá třímá číš,
jdouc vrávorá a šklebí se:
„Víš, žal čím utopíš?

Jen vínem, vínem! Sladká tresť
je víno, bůh tě živ!
té pravdy Noemových dob
buď zbožně pamětliv!

A pij a pij a požívej!
Co činit měl by král,
než aby za dne víno pil
a v noci miloval?

Svůj thyrsus darem podávám,
jej žezlem měj a věř,
že bohyní a geniem
máš Silenovu dceř!" —

A sedmá líbá: „Odpočiň,
nač práce sprostý ruch?
což člověk stvořen k tomu snad,
by v jařmu vad' a tuh'?

Zda kope holub, oře čáp,
zda racek pleje len?
či hlemýžď, chléb by vyhledal,
snad předstihuje den?

Zda tepe jelen v lůno skal,
by našel zřídla jas,
či volá komoň: já chci pluh,
sem, sem s ním, prosím vás?

Kmen v lese zdráv-li není víc
než každý lidský brat
a pětkrát muže silnějším
a vyšším desetkrát?

To proto jen, že práce ruch
mu hloupou bajkou, věz,
a přec radostí zpěvný pták
blah v ňadra se mu snes..

A král! král prací mřít by měl
jak bídný rabův syn? —
Ať trmácí se rolník, chlap,
ty za ně odpočiň!

Zde rouno darem přináším,
spi, hov si; jeť vše dým,
jen v klidu, v míru, v spánku jen
je člověk blaženým!

Lid „Hlavní hříchy" přezděl nám,
co jsme, ty líp však zvíš —
leč tři zde z našich nohsledek
si ještě přidružiž!

Ty patří k nám, pak deset nás,
v jich vábné lůno spěj,
a tajemných vnad půvabem
si věrně sloužit dej!

Jde první, ruku pod pláštěm —
ne ruku, ale spár —
a s hlavy havran ošklivec
jí křehce: „Já jsem zmar!"

„Jsem Loupež; radu přináším,
co míti chceš, to ber,
ty's král, co lid si vytěžil,
má tebou na úvěr.

Ber! nedá-li, nač nosíš meč?
tys pánem žití přec...
ať pokrmí se na trupech
můj lačný křídlatec!"

A druhá králi s úklonem:
„Kdy strachem nechceš bříst,
tu uzdou lidstva nejlepší
je k lidstvu nenávist!"

A hle, zde třetí! Škraboškou
ret hadí ukryt jest,
a jazyk na dél přervaný
se třese na ručest.

„Měň, Zikmunde, měň svoji tvář,
ať netuší tvůj lid,
že záhubou jej ovíjíš,
když okem jevíš klid.

Než přelstí tebe, přelsti jej;
jed v malvazír dej, trav,
zla místo dobra sobě važ
a špalků místo hlav!

Co přislíbíš, čiň naopak
a proměň na úskok...
Zde škrabošku a dýku měj,
ta stačí v hruď i bok! —"

„Kdo jste," dí Zikmund, „rcete přec,
kdo posílá mi vás?"
„Ten, který blankyt zatemnil
a křídly slunce zhas'!

Jenž bleskům nebes vzdoroval,
chtě raděj v temnu dlít,
než aby věčnou úsluhou
měl umírat a tlít.

Ten démon, cherubínův druh,
jenž zbouřil nebes říš
a sídlem věčnou zvolil noc,
kde vládcem jest, zda víš?

Hleď na nás! Sedmerý jsme hřích,
ty's vzácnou schránkou všech,
pln námi jsi; pln v srdci svém
i v mozku závitech!

Já Pýcha!... Lakota jsem já,
my Smilstvo, Závist, Hněv!
já Obžerství — já Lenost jsem..."
„A vy? vše každá zjev!"

„My tři jsme sestry předešlých,
nás stejná váže ctnost.
Já Loupež jsem! Já vzteklá Zášť!
Já lstivá Úskočnost!

Jsi náš, jsi náš, již neváhej
a obejmi náš pás,
na žití vzruch, na žití rej
na žití hod a kvas!

Nuž, předrahý, nám srdce dej,
své snubné ženy nech;
jest všední, čin co nezrodil
u vášně plamenech.

Spěš! Z její duše dýše mráz
a z našich slunný žár,
drž s námi! k ctnostem času dost,
až budeš chab a stár."

A nutí krále v koloběh
a nutí krále v skok;
i potopil se Zikmund v ráz
v jich chtíčů veletok.

A skáče, křepčí stále víc
a volá prázdně číš:
„Aj, za vás, kytko svůdných žen,
dám trůn svůj i svou říš!

Dám sebe sám, jen dál, jen dál,
z vás každá zvlášť mne měj,
a mozek můj a duši mou
rtem žhavým vylíbej!"

A křepčí, skáče rozvášněn,
až ztrácí dech a cit
a klesá, padá chab a sláb,
jich celováním syt.

Žen výskot hlučí v komnatách;
on bláboli jen: „Dost!"
„Jen hyň; jen hyň!" zní hlučný smích,
„jen hyň nám pro radost!"

Král vstát chce. — Nelze; sténá jen...
a bdí... „Ó hrozný cval!
Pít, žízním!" Sluha vína dal,
pil Zikmund... kleś' — a spal.

Leč duši nevrátil se klid,
zas k loži strach se snes'
a rozhněván ho postavil
v snů rozbouřený les!

VII.

NA ÚTĚKU.

Před pomstou Turků prchá král,
až v tajném lůně skal
sluj dravcům dávno nevlídnou
si za skrýš vyhledal.

V kout temný choulí se jak vlk,
zlý pusty zavilec,
když žhavým bodcem ukrocen
je v železnou dán klec.

V mech zahrabán je, opuštěn,
mře, hyne, siná ret,
a vedle sedí s úšklebem
až na kost vyschlý kmet.

Druh divný: vlasy zježeny,
zrak zapadlý je v důl,
a zvadlá ruka — supí dráp —
má v opor drsnou hůl.

„Kdo jsi?“ dí Zikmund ustrašen.
„a zkad jsi přišel sem?“
„Chceš tolik vědět najednou?
Jsem vojny dědicem!

Jdu z Cařihradu, kde byl štván
svých kněží na povel,
do války vehnal klidný lid
mdlý císař Manuel.

Tvé bydlo jsem si oblíbil,
nuž z půlky se mi kliď,
jsem Hlad, to velmi řídký host
u velkých pánů, viď? —

Aj, strádáš! věz, bylť život tvůj
mou dýkou tajně klát,
chci zřít, zda může mi spíš král
než žebrák vzdorovat.

Hehe! můj milý, dobře vím,
toť strašlivo, co den
kal bahna pít a nechutnou
jíst dubí kůru jen!

Což zdechliny si nevážíš?
zde jest jí dost a dost!
Vlk ovšem lepší maso vzal,
leč zbyla přece kost.

A tamo tuří kýta, viz,
jez, z nedávných je dob,
jen chutě, než ji sklove sup
a po ní snad tvůj drob!"

A chechtá se a mluví zas:
„Sem s kýtou v útulek,
či nechceš z mrchy ochutnat
a dokázat, že's rek?"

Král zlícený chyt' kmetův vous,
leč klesá, padá sláb;
kmet hněviv králův život stisk'
a sevřel v tuhý dráp.

A hmoždil, mořil: „Jen se chvěj
a svíjej, teď jsi můj,
vždyť národ trpěl mnohem víc
tvou válkou, pamatuj!"

A nehty v život ponořil
a zuřivě v něm ryl;
Král zúpěl, do klubka se svil,
a v podušky se kryl.

Zrak zděšením byl vypoulen,
z úst těžký dral se sten;
bděl: „Lék chci!" Ruče lékařem
lék sladký přinesen.

A sotva pozřel král, již spal,
leč zběsilých snů láj
jej pomstou žene příšernou
jak Kaina v jiný kraj.

VIII.

V NOVÉ CELE.

Sen černý pomsty na peruť
pln hněvu spáče vzal,
by do Nové jej Cely nes',
kde chmurný klášter stál.

Tam za noci se vidí král;
déšť v zprahlou pere zem
i v kobek okna, mříženým
jež kryta železem.

Jak vlk se plouží, stane zas
a halí tělo v plášť,
hněv s lakotou mu klovou hruď
a z oka šlehá zášť.

Vzdech těžký v sluch mu doletěl,
král zachvěl se a lek',
a po vzdechu jak k lupu vlk
se podél stěny vlek'. —

Hle, v nízkém okně bledá zář,
král do vnitř zřel i stih',
jak na lůžku mře kníže Jan,
jejž šedý hlídá mnich.

A v mříže rukou sahá král
a volá do oken.
„Zda v mdlobách posud bratr mui
či svit' mých přání den?“

Mnich polohlasem z okna děl:
„Jan Zhořelecký shas',
tvým Nová Marka dědictvím!...“
„Tak!“ jásá král, „bylť čas!“

Jdi, zbožný mniše, neváhej
a zjev to v říši všem;
jsi věrný sluha, chytrý muž,
a budeš opatem.“

V tom mrtvý vstal. Jak přimrazen
stál král a líce skryl,
leč Jan skrz mříže pojednou
mu ruku uchopil.

I sténá Zikmund: „Pusť mě, pusť,
tvůj sval mi láme kost!“
„Aj, nepustím,“ dí Jan, „Bůh sám
tě vezmi na milost!

Že miloval mě český lid,
dal's jedu, ej, vždyť vím;
vrať život mi, sic nikdy již
tě na trůn nepustím!"

„Pusť," úpí znova Zikmund král,
„toť krutá bolů strž,"
mnich však děl Janu: „Nepouštěj,
já prost jsem, jej si drž!"

Když mnich však zuby vyškeřil
a v hlasný smích se dal,
byl Jošt to sám a děl: „No, viď,
já statně pomáhal!"

Jdi s Janem, vládnout budu sám,
kde ty teď panuješ!"
A Zikmund zlostně bratru v tvář:
„A přece nebudeš!"

„I tebe zavru v temný hrob,
mám dobrý na to lík,
„Aj tak?" dí Jošt, Jan krále tisk',
ten vzkřik' a bděl; sen znik'.

Leč na krátko jen peruť vznes',
zpět střelmo slet' a hned,
jak na zdechlinu krkavec
zas králi na hruď sed'.

IX

PO BITVĚ NIKOPOLSKE.

U Nikopole bojován
i skončen tuhý boj,
a po Bulharsku rozkvašen
je Turků děsný roj.

Byl marný franckých mečů chvat
a srbské síly vzlet,
král Zikmund prch', a za králem
táh' vítěz Bajazet.

Hněv metal okem „Ilderim",
vše mořil Turků ruch,
kdo hrdinou, mřel čepelem,
kdo babou, strachem tuh'.

Král Zikmund, chabý zbabělec,
je strachem z pole hnán,
že dohonit ho nemohou
ni bojovník, ni pán

A není sluhy tu ni tam,
prch' Maďar dobrodruh,
kol tma, a v dáli sténá lid:
„Ej, králi, znič tě Bůh!“

Vždy dále spěchá král, leč kam?
jak úmorný to běh,
až náhle na zpuchřelý člun
jej babský žene spěch.

Běs Dunajským kde korytem
hnal krve proudný sběh,
sám v člunu pluje Zikmund král
pln úzkosti; má spěch.

Pěst, chabá meče ulapit,
je k veslu silna dost,
ač loďku řídí napořád
jen strachu zběsilost.

Krev chabcu podlévá mu dlaň,
jež pálí stále víc,
a sterým šípem se všech stran
jej stíhá půlměsíc.

Král pluje, zlícen víří proud,
ba již se v loďku vsul
a zčeřených vln ohonem
ji dravě ovinul.

A vyl a tlamu rozevřel,
dav v kočičí se skok,
a buší tlapou netvornou
na nízký člunu bok.

A třese hřívou rozvzteklen
a trhá králem v hloub, —
až chví se každý těla sval
a každý těla kloub.

Člun zmítán těká Dunajem
vždy moři blíž a blíž,
a nepomáhá kletba již
ni modlitba, ni kříž.

Vln neúdolným ramenům
je marný každý vzdor;
jak stéblo zlomen vesla hrot,
jež král měl na opor.

Strach zalomcoval Zikmundem,
vlas stavěl se mu v jež,
z vod, zmetešených příbojem,
hned úval byl, hned věž.

To není peřejný jen proud
a příval rudých vln;
jeť Dunaj krví zabarven,
jeť Dunaj zbitých pln!

Toť Nikopolská vojska jsou,
zde veškeren jich stek;
v něm Zikmund v člunu zbabělcem
ti druzí samý rek.

Zde kluší jedni; opodál
se jiní mají v let,
na místě koní sedlán jest
vln zkosmatělý hřbet.

Sem tamo skáče výš a níž
vod bělohřivý kůň,
hned chvostem mrská carský člun,
hned plecem tiskne v tůň.

A nelze lodi vybavit
z té těsné spousty těl;
vše hrozí, kamo v úzkostech
král zrakem zaletěl.

Ač zbytkem vesla tu a tam
vln ukrotit chce šum,
přec marně, stále víc a víc
jich divý roste tlum.

A nová vlna padla v člun,
ten kles' i vzlét' jak míč,
a z vlny s tváří hrozivou
vzrost' Miloš Kobilič.

Zrak vytřeštil naň Zikmund král,
strach zved' mu plavý vlas,
a skety chabá zženštilost
mu slzou tekla s řas.

Vztek bouře člunem zatočil,
leč Miloš přímo stál.
„Co chceš zde? nejsem Murad přec…!"
král bázliv zajektal.

„To vím, jsi horší zlotřilec,
bylť Murad pouhý pes —
ty's vzteklý vlk, jenž běsem hnán
v past pomsty mé jsi vlez'!

V boj bratry vedl jsi, leč prch',
než Turčín šavli zved',
jsi živ, bys ženy k tanci jen,
ne muže k boji veď'!

Zda v babském srdci bydlí vzdor?
zhyň, věru bude líp!
nač před šípy ti prchat? mluv,
vždyť štítí se tě šíp!

Hleď, voj tvůj plave roztříštěn
jak padlé dříví s hor,
zda lze ho lapit v proudu tom
a spoutat v pevný vor?

My, bojovníci tvoji, viz,
v zlý vrženi jsme proud,
leč teď, když jsme tě lapli, hned
msty vykonán buď soud.

Zde hříčkou mizernou tvůj meč,
vln nepřemůžeš svod,
a modlitbičkou nevnutíš
pluk světců v rozruch vod.

Když král jsi, rozkaž vlně: „Stůj!"
však ona půjde přec!
Ej, chlap jsi, zrádně's z boje prch',
tož zjevně v peklo tec!"

I dupnul Miloš — loďku zvrh' —
král zajík' se — kles' v tůň —
a po něm vlna za vlnou
jak poplašený kůň...

Vzkřik' — vymanil se z podušek:
„Kde, probůh, kde to jsem?
své nohy smím-li postavit
na kolotavou zem?"

„Ó smíš, byltě sen, zde elixír!"
Vzal číš a žízniv pil,
lék do žil vnik' a k hlavě stoup'
a spánek urychlil.

Leč v choré lebce doutnal král
jak zpráchnivělý peň, —
až ohyzdný ďas moře zas
v snů vlék' jej prohlubeň. —

X.

NA BESARABSKÝCH PUSTINÁCH.

Po besarabských pustinách
král bloudí uplašen,
zda vlkům bude za kořist
či padne bouři v plen?

Hned vázne v písku palčivém,
hned klesá v bahna rmut,
a zase trním haditým
je v černá pouta skut.

Zrak strachem potrhán je, chab,
mdlá v hrdle vázne řeč,
a ruka trhá zvadlý mech,
jímž ustýlá si v kleč.

V ten pelech ukládá se spat,
však dřív než ještě leh',
zrak v noční soumrak vyvalil
a ztajil slabý dech.

V stín houštin temně hlubokých
plá ustrašený zor...
slyš křoví šelest! Medvěd snad,
či loupežník jde z hor?

Muž divný rozhrnuje mláz
a listy kapradin!
hle, k němu kráčí pojednou
kýs Rumun bojarin.

Jen opanky má na nohou
a kolem boku pás,
a krátkým krznem kryje hruď
a rudou čapkou vlas.

Tvář vedrem žití zvadla již,
z úst chví se trpký smích:
„Aj ty's to, Zikmund? vítán buď
v těch časech divokých!

Ty asi netušíš, kdo jsem,
leč co's mi ondy skyt',
to jdu ti jako poctivec,
ctný muži, oplatit.

Ne také lože jako kdys,
dnes jiné uchystám,
leč žel, že nelze dáti víc;
dnes spát v něm budeš sám.

Vstaň, pane králi, spěchá čas,
nechť vlčno, k čemu strach?
Já tisíckrát tou cestou šel
a v tmavších hodinách." —

Král z vůdce potěšený vstal
a volně dal se vést:
„Jen za mnou, jinak k smrti až
se v cestách budeš plést."

I vede krále v hustou mláz
a drsnou cestou zmol;
hned mocí vleče v příkrý vrch,
hned v rudý bahna dol.

Až hle, tu úpor vývratův,
v něm kamenitá tříšť,
a kolem kmenů zpuchřelých
poušť plna mravenišť.

A prostřed pouště jedle kmen,
kol její spadlý plod,
zde rudých mravenců je hrad,
v němž řádí jejich rod.

A vzad, kde jedli s dutinou
jen řídká kryje chvoj,
je pilnou prací zanesen
včel brtných bdělý roj. —

„Jsme u cíle; nuž dolů šat,
jak doma sobě veď;
viz, vždyť jsem bezvolný tvůj tchán,
Jan Morsynaj, jen hleď!

Tvůj tchán," a za ruku ho vzal:
„Jen nebraň se, jen nech,
co chytnu, držím, nepustím,
mám pomstu ve svalech.

Než zbabělcem jsi odcházel
na Turků divou sběř,
chrám boží przníl's brekotem
a lstí mou něžnou dceř.

A vadla — syn jí narozen —
já s ženou také zvad',
ej, teď jsi můj, dnes pojednou
jsi v moje ruce pad'."

A provaz z torby béře již...
král zasténal a klek'...
„Ó nepros, mravenčí ti dnes
dám lůžkem pahrbek.

Zde zřel jsem ondy dceru svou,
když zhubil's její ctnost;
sem dravou smečkou výčitek
ji štvala šílenost.

Zde hmyzu padla za kořist —
ó, k nevěření věc —
nic nezbylo z těch dívčích vnad,
jen bílý kostlivec.

Ty za živa však skonej tak:
mři, strádej, trp a hyň
a jako had se rozplítej
a jako had se viň!" —

A na strom krále připoutal:
výš nohy dal, leb níž...
a spousta rudých mravenců
mu trýzní tělo již.

„Tak, pane zeti, dobrou noc,
a dobře se tu měj!"
i kráčí v les, a drobný hmyz
dal v příšerný se rej.

Král zaúpěl... bděl, a lékař děl:
„Co ráčíš?" „Pryč ten hmyz!
mě pálí tělo..." „To je krev,
zlá krev; kéž pospal bys'."

I dal mu lék a hedbávem
mu setřel potu brod;
král zdřím', leč ruče jiný sen
v hruď pomsty nůž mu vbod'.

XI.

NÁVŠTĚVA Z KŘÍŽEVCE.

Snů tajnou cestou vchází muž,
pln zlata jeho šat,
leč kolem šíje rudý pruh,
jak sekerou byl ťat.

Na hnědé surce bílý plášť,
skvost na obrubách ster,
a za čapkovou agrafou
dvé trčí orlích per.

Rtem bledým mluví rozechvěn
„Nuž, králi, znova nič!
mám hlavu zas, mám duši zas:
jsem Štěpán Lackovič.

Ten, jejž jsi na sněm vylákal
a ve Křiževci jal,
bys před svým stolcem rozkacen
mu hlavu srubnout dal.

Ten, jehož trup jsi oknem svrh';
znáš dobře as ten zjev,
vždyť posud na zdech straší lid
má v kámen vpitá krev.

Jsem ten, jenž vzdor ti vrhl v tvář,
když novou kul jsi lest,
chtě lid náš místo v Turků zem
na bratry Čechy vést.

Mníš, že se zdaří někdy snad,
co ode mne jsi chtěl,
by Slovan z choutek královských
svých bratrů zapomněl?

Ne, s Čechem Chrvát pobratřen
a s Chrvátem zas Čech,
my jeden lid jsme, pamatuj,
a jeden cit v nás všech!

My Slovanstva jsme dvojí stráž —
nechť zlob tvých sebe víc —
čel našich orli jedno jsou
a létají si vstříc.

I přes Dunaje širý proud
a Labe dalný běh
vždy srdce k sobě přivinou
zde Chrvát, onde Čech.

Tak na vždy bude, pamatuj,
stín můj ti věštcem buď,
že jednu duši junáckou
má millionův hruď.

Nás neodloučíš, zhyneš spíš
jak mrzák bez opor,
jak mršná kořist dravých snův,
jak padlý medvěd hor.

Schneš na kostlivce, skonáváš,
máš strach; já radost mám!
Spěš, svobodu dej urvanou
zpět Čechům a zpět nám!

A ne-li... lotře, proč se chvíš?
proč hadí jazyk zmlk'? —
pak také s okna poletíš,
by vlky žrán byl vlk.

Ať duše tvá je krkavcem
a hledá peklu vděk
na Turcích námi pobitých
svůj věčný újedek!

Aj, modlíš se, máš růženec,
leč strachem ztrácíš dech;
když není v krčmě vína již,
nač nad vraty je věch?

Nech rouhání!" A krále chyt'
a sevřel hrdlo v pěst...
„Už věz, co cizí králík nám
a k tomu zlosyn jest!

Já myslil dřív, že z českých niv
brat milý přišel k nám,
a místo něho Němce jen
za hrdlo v pěsti mám!

Já myslil, z vltavských že niv
k nám přišel bratr Čech,
a místo něho v ruce mám
všech neřestí jen měch!

Pryč, stěhuj se!..." A rozzuřen
jej k oknu síně nes'
a v hloub jím met'... Král děsně kři[illegible]
sáh' k hrdlu — vstal — a kles'.

„Čím strádáš, pane? Mluv, co jest?"
„Nic, nic, jen zde, hleď sem,
ten čechelový úvazek
mě svírá pod hrdlem!"

Je rozvázán. Král lehl výš —
leč strachu není prost;
spal — srdce kol však svíjel se
had snů a v draka rost.

XII.

V BLANÍKU.

Král Zikmund v Čechách, a kde ten
tam zrada, lest a lež;
hrad pro sebe dal upravit,
pro bratra Bílou věž.

V hruď Václavovu [illegible] v růže had
pln lísání se skryl,
při víně vesel líbal jej
a večer uvěznil.

A k jeho hradům v čele vojsk
hnal lotrovský ho hněv,
a ničil vše a do hradeb
svou vtýkal korouhev.

Strýc Prokop lestným úkladem
je na Bezdězi jat,
kam Zikmundem byl vylákán
a v těžká pouta spiat.

Tak zajatého vojskem svým
jen proto vede král,
že s Václavem se usmířil
a k právu země stál.

I pospíchá s ním před Blaník
kde posádku má brat:
„Aj, vzdejte se, než s bratrovcem
líp pozná se můj kat!“

„My nevzdáme se přec, to věz,
ač Prokopa jsi chyt,
kdo obskočit chtěl Blaník náš,
byl vždycky řádně bit.

Tvrz chceš-li mít, jí dobývej,
my nejsme hejno bab,
tys králem, viď, tož prvním buď,
a bojuj dřív než rab!“

„Aj potřeštěnci!“ Zikmund zas,
„já přinutím vás přec:
hej, Uhři, veden na taras
buď Prokop zajatec!

Tam ku sloupu buď upoután
a šípáno mu v hruď,
kdo protkneš srdce prostředkem,
mým prvním milcem buď!“

A v divém chechtu Kumán, Čud,
už tětivu svou stáh',
by vykonal, jak přikázal
král Zikmund bratrovrah.

Leč marně! dřív než šípy met',
vír bouřný náhle vstal
a z obřích dlaní s pískem prach
v zrak škůdci nasypal.

Šíp s pružné tětivy mu strh'
a do země ho vbod',
a hvízdal si a neustal
svůj křepčit chorovod.

„Sem, luk chci," volal Zikmund, „luk!
snad dovedu to líp.."
i nasadil a namířil
a v prsa jatce šíp'.

Hrot v srdci vázne, Prokop vzkřik:
„Dost! Běda, hoří hruď!
Ó světče, s vojskem blanickým
mně na pomoc se vzbuď!"

Král chechtá se, mdlý Prokop však
svou k vrchu šine tvář,
a kypré hory na ňadrech
se šíří lesklá zář.

A země duní pojednou
a duní zas a zas,
jak z dálavy když kvapí bouř
na dravčí hodokvas.

Snad hřízdem jí ta hora jest,
z níž vzletí jako drak;
ej, Zikmunde, té bouře blesk
tvých Uhrů prorve mrak?

Tam na úpatí hory hleď!
slyš ruch a lomoz ten;
to není bouře, vojsk to hněv,
jenž víří na buben.

To není nebe žhavý blesk,
spíš břitkých mečů kmit,
lesk rudozlatých krunýřův
a skvoucích štítů svit.

I koně řehcí! neslyšíš?...
to blanický je sbor,
jejž věrným Čechům na pomoc
skryl světec v lůno hor! —

A blíž a blíž jde vojů tlum,
z nich vůkol roste zář;
jim svatý Václav vůdcem jest,
a Zikmund kloní tvář.

A lká· „Mým pomocníkem buď,
o světče! množ mou říš;
nač nestačí můj pádný meč,
ty kopím vypleníš!“

Však s koně Ludmilin zří vnuk:
„Vždyť požehnal ti Řím,
já právu jenom pomáhám
a křivdou trpícím!“

A kráčí Václav králi vstříc,
a Zikmund dí: „Ký čin!
Co jsi, co Prokop? Kníže jen,
já císařův však syn!

Jsem apoštolský Uhrů král,
i tebe sluhou mám;
ej, ten tvůj v hoře spící lid
jak sítí porubám!“

A tasí; zlícen kvapí vpřed
a bodá v světců zjev,
leč marně; z ruky padá zbraň,
a v žilách stydne krev.

Jak bleskem ťatý skočil zpět;
a jako kámen stál,
blesk zlatý od Blaníka šleh'
a Blaník v záři stál.

Byl zlatou zoří oblit hrad
a každý keř a kmen,
a bylo, jak by pojednou
dvé slunci svitlo v den.

Jich září světec obetkán
i celý jeho voj,
jak zlato plane každý zrak
i bohatýrská zbroj.

Oř s ořem bělouš napořád,
jim hvězdy svítí z čel,
a každý, jak by na polet
dvé bílých křídel měl. —

Meč zlatý světec vytasil
a nad hlavou ho vznes' —
tu z čepele v ráz živý blesk
v hruď Zikmundovu kles'.

A za světcem hned všechen roj
meč z pochvy dobyl ven
a tisíci tu božích střel
je Kumán povalen.

Král, v úprku jenž s koně spad',
dřív jat je, než by prch',
a svatým vojem uveden
je před blanický vrch.

Kříž světec mečem učinil
a po druhé a zas,
hrom zaduněl a hory hruď
se otevřela v ráz.

A vešlo vojsko v lůno hor,
s ním Zikmund, strachem bled,
i vzdechla hora v základech
a zavřela se hned. —

V skal lůně nedohledná síň,
v ní po nádherných zdech
vojsk svatých rozvěšená zbroj
se třpytí v rubínech.

Na každém štítě uprostřed,
jak slunce v jarní den,
je velikánský diamant —
skvost čarný zasazen.

A v klenbách síně níž a výš
se leskne moře hvězd,
a čtverou stranou v hory hloub
je v tajné kobky vjezd.

Té síně prostřed na stupních
trůn luzné krásy stál,
kol něho zlatých stolců řad
je všude, v šíř i dál. —

I slezli jezdci s cřů svých,
a se čtyř stran spěl rab,
by rytířům byl úslužen
a plnil cřům žlab.

Do lesklých stájí veden kůň...
král Zikmund zděšen vzdych':
své druhy v sluhách poznával,
své škůdce v rytířích.

Zde chlapem Albík odběhlík
a Bořek, lestný rek,
a z Vartenberka Chudobák
a Mikeš Divůček.

A pánem Hvězda, Koudelník
a Louda, chlouba všech,
i Chval i Jeník, Kroměšín
i Hromádka i Bleh.

A při korouhvi — hrozný zjev —
Jan z Dubé, všemi ctěn,
ač vztekem královým byl jat
a katem oběšen. —

Vše klidno, ticho beze slov,
jak z žuly každý muž,
a světec s blaha úsměvem
se k trůnu bere již.

Je předveden mu Zikmund král,
nechť hněviv svírá pěst —
a světec dí: „Hle ukrutník,
ať vyslechne svůj trest!

Zde zavřen sluhou rytířův,
všech hříchů schránko, buď,
zde v chlapské práci v noc i den
se namáhej a truď!

Mým jezdcům oře opatruj
a podstýlej a ciď
a bystřinou je napájej
a různou neřest kliď!

A kartáčuj a hřebelcuj
a lesklé hřívy pleť —
a soumrakem jak podkoní
na horský luh je veď!

A neotálej, nemeškej,
sic trest tě stihne ten,
jenž na bratrovce před hradem
tvou lstí byl připraven.

Sta šípů pro tebe má sbor,
a každý protkne hruď,
tož dnem a nocí pacholkuj
a konivodem buď!

Z mých druhů každý pánem tvým,
jsi sluhou všech mých sluh,
svých z činů platíš úrok jen,
jak kázal věčný Bůh."

Křik' král. „Mám sluhou tobě být?"
A světec: „Sluhou všem;
tys pacholkem byl chtíčů dřív,
tož zas buď pacholkem!"

„Já pacholkem? viz carskou zbraň,
nuž brániti se hleď!..."
však běda, králův říšský meč,
hle, hřebelcem je teď!...

Co hedváb dřív, to kamelot,
co zlatohlav — to hůň;
pás zlatý prostým popruhem,
a zevšad řehce kůň.

Král Zikmund na kolena pad':
„Pusť, světče, pusť mě ven! —"
„Já ne, Bůh propustí tě sám,
až přijde soudný den!" —

„Až v soudný den? Až v soudný den! —"
křik' Zikmund, zúpěl — bděl,
až zas jak děsný netopýr
sen v leb mu přiletěl. —

XIII.

U POKLADU VÁCLAVOVA.

Před božím hodem Zikmund král
lstí Kutnou Horu vzal
a po maďarsku s Országem
a Pipou hodoval.

I skončen královský je hod
a prázden Vlaský dvůr,
mdlý číšník vědra opustil
a zpití hudci kůr.

Vše ticho: v městě, po horách
i kolem po stanech,
a hvízdavý prv severík
si do závějí leh'.

Vše ticho v síních; umdlen král
svou v ruce tiskne skráň,
leč v polích ozývá se stráž
a z mrtvol plaší káň.

Vždyť Kumán vojů královských
hůř řádí nežli hlad,
kraj kolínský je zpustošen
i vsi kol Poděbrad.

V noc jasnou z komnat zírá král
na luny siný svit;
aj, na Jakubské báni, tam
ký divný světla kmit.

Jest hvězda to či třepotný
snad matné záře svod?
Ba ne! hle, v jiskrách sněhových
se zjevil jasný bod.

A dlouží se a šíří se,
jak blesk by na báň pad';
dva proudy jisker po bocích
hle, křídlatý jest had!

Hle, náhlým křídel mávnutím
déšť jisker na zem šleh'
a svěže dolů snáší se
přes bílé boky střech.

A na královský míří dům —
i ztrnul Zikmund, zbled',
vždyť na římsu ten zlatý had
pod jeho okno sed'.

A rudým křídlem zašuměl,
a ohněm sršel zrak;
i zdálo se, že v nebesích
chce v požár znítit mrak.

Had králi hlavou zakýval
a hovořit se jal:
„Zdráv, zdráv buď vladař krásných Čech,
zdráv uherský buď král!

Vím, proč jsi přišel, králi můj,
proč dumáš, zbaven snův:
do rozhárané mysli, viď,
pad' poklad Václavův!

To věřím! Většíť desetkrát
on vzácných skvostů těch,
jež Pipinovec Karel skrad'
a zavřel v Goslarech.

Či zřel jsi stříbro v bochnících
a zlato v prutech? mluv,
stoh florenťáků ryšavých
a bílých zmrzlíkův?

Jsem pokladů těch původem,
já obral všecku zem;
ty neznáš mne? Aj královským
jsem, pane, plivníkem!

Jsem zplozen knížat lakotou,
jež nikdy nemá dost,
strach za noci mě odkájel
a za dne lenivost.

Zde na kostelní báni, viz,
tvůj zrak — žár slunný stih'?
V něm jsem se dávno před tebou
na klínu vášně zlíh'.

Leč nelekej se, nestrachuj,
buď vesel jako spíš,
ten vzácný poklad Václavův
dnes ještě uvidíš.

Dřív bratra tvého náhončím,
jsem nyní sluhou tvým,
nuž, jásej, před zázračnou skříň
tě, pane, postavím.

Své plece v sobolinu skryj
a pospěš v moji skrýš;
leč dvořanů svých — ticha dbej —
ať chůzí nevzbudíš!"

A rychle odívá se král
a z komnat spěchá hned,
kam poletavý ohnivák
jej temnou chodbou veď'.

V sklep skalní stříbronosných hor
jak blesk druh pekel tíh',
na balvan žhavým křídlem tep',
a balvan v ráz se zdvih'.

Hle výklenek, v něm černá skříň,
tu sotva král že zřel,
již plivník křídla tepnutím
zas víko otevřel.

Viz, v černé skříni zlata jest —
zas víko zvednul had —
a u výkřiku ztrnulém
pad' Zikmund na poklad.

Před vábnou duhou opálův
sám Sirius by has',
lesk žhavých rubínů by byl
i slunci na úžas.

Před jiskrou granátů svůj lesk
by ztratila i krev
a před perlami studem has'
i růží rosný zjev.

Na lebce z kostí slonových
všech korun stkví se vzor,
déšť diamantů napadal
na čelní její svor.

Bled lakotou se chvěje král
a kasá řízy lem;
„Co zde, to všecko vezmu v plen,
jsemť země vladařem!“

A po klenotech ruku vztáh'
a sklonil hlavu v skříň:
„Tím válkou mořit dvacet let
chci Čechy na nejmíň!“

A po koruně ruku vztáh',
však dřív než hlavu zveď',
již zlatý plivník jako blesk
na víko truhly seď'.

A víko tížil, zajásal:
„Tak králi, teď mě máš!
Té vazby tebe nezbaví
ni sterá Plavců stráž!

Čím víc se vzpínás, jatče můj,
tím víc má roste tíž,
čím víc jsi skloněn k pokladům
tím víc jsi k peklu blíž!“

I sténá Zikmund — nelze vstát,
jeť v skřipci jeho vaz,
a plivník volá: „Uváznuls,
nuž, lze-li, tak se spas!

Tvé hrdlo pěkně sevřel jsem
a nepustím tě spíš,
až životem i duší svou
se řádně vyplatíš!"

A na víku si poskočil
a smál se: „Mám tě, mám!
Dřív nežli poklady jsi chyť,
jsi chycen pěkně sám!

Lstí vyspěl na tě plivník, ej,
lstným vnadidlem tě lap',
tím víkem skříně skřipnut dnes
z Čech nejšpatnější chlap!

Nu, dáš-li duši výplatcu,
dřív než tě uondám?
jen rychle, rychle! Svolíš? Dáš?"
A Zikmund sténá: „Dám!"

A procit', křik': „Kde lékař?" „Zde!"
„Té bolesti mě zbav,
na onen hrozný hrdla tlak
stem nestačil bych hlav!"

A lékař léku v číši dal,
a císař vzal a pil,
až nový sen mu žhavý dráp
zas v úplet mozku vryl. —

XIV.

V ŠACHTÁCH KUTNOHORSKÝCH.

Mrak balvanitý k zemi slét'
a krále v náruč vil
a na Martinskou v horách věž
jej zlícen postavil.

Je pozdní večer, s věže král
zří mlčky kolem kol
na hojný násepový rov,
na hojný rudný dol.

Zda krev tam vidí husitskou?
ba ne, ji příval splách',
to pouze rosa v červáncích
hrá barvy na travách.

Je sobota, a svatvečer
již zvoní hlavní zvon,
a černá křídla chýlí noc
na „český Babylon".

Šacht jícny všechny tu i tam
smoud chrlí, dým a puch
a kryjí domy, hrad i chrám
a otravují vzduch.

Jak davy hadů páry jsou,
jak vášně černý hřích,
a sbalují se v šedý chlum
u valných kotoučích.

Hle, na „Rovni“ ten „Černý Lev“
jak děsný chrlí dým,
by s kouřem „Kdúle“ umdlen pad'
v klín mrakům netvorným!

A „Mladý Kocour“ se „Starým“,
ti v zápolení zlém
v suť náspů tepou napořád
svým sirným ohonem.

A „Višňák“, „Šťastný“, „Mouřenín“
zlý stále vedou spor;
jich každým vzdechem mraků směs
se valí na obzor.

Leč „Kukle“ dýše více všech,
té žárem zrudl ret,
a z útrob žhavým s povozem
ven šedý jede kmet.

Dvé draků vozu spřežením,
a každý tré má hlav,
z jich nozder šlehá jisker proud
a žárný ohně splav.

I stoupá šachty na pokraj
a nazpět v propast hrůz,
a v „Kukle“ jícen padá zas
příšerný jeho vůz.

Kmet hlavou sahá do oblak,
jak Labe proudí vlas,
vous brady vltavský jak tok
hruď kryje mu i pás.

Hle, v ruce třímá žezla skvost,
kam šine jím, tam v spěch
hned světelný se nítí pruh
jak v jitru slunce žeh.

I kráčí sutí skupenou
ten šedý velikán
a přenáší se oblakem
přes dolů černý chřtán.

Král Zikmund bázliv sklopil zrak,
a než jej zase zved',
již stařec rukou mrazivou
jej k jícnu šachty ved'.

„Pojď," mluvil, „chci ti ukázat
hor těchto noční ruch;
nech odporu, jsem dolů těch
král: Zemník, země duch!

Či netoužíš svých klenotnic
a jejich skvostů znát?
Tam dole spatříš v tepnách skal
zdroj stříbra vyvěrat.

Pojď, Zikmunde, pojď, zajásej,
viz mnohou tajnou sluj,
z níž vyváží tvé říši lesk
chlap cizák, kovkop tvůj!

Vždyť tím, co těží z ňader skal
jen za jediný den,
můž' býti, pane, na sto let
tvůj stolec podepřen.

Nuž pojď a v hluboký ten důl
své jasné oko vnoř
a pokladem, jejž vytěžíš,
vojsk nové pluky tvoř!

Pojď, neleň!..." Žezlem kynul duch,
a z jícnu černých hrůz
zas jako prve úslužen
ven žhavý vyjel vůz.

„Vstup, pospěš, králi, neváhej;
svou ukážu ti říš!...“
A plamenitým povozem
v ráz neseni jsou níž.

Vždy hloub a hlouběj povoz jel,
až na dno šachty pad';
kam Zemník žezlem pokynul,
zář kmitla odevšad.

Hle, kolem v dole jaký zjev!
Král ustrašen se chvěl:
kam oko zírá, napořád
jsou spousty mrtvých těl.

Toť Husité, a Zemník zas:
„Ó králi, pohleď sem!
ty Husity jsi platíval
kdys „černým penízem“.

A znova žezlem kynul duch:
„Nuž, živi buďte v ráz!
Král Zikmund, zemský vetřelec,
mnou snesen mezi vás!“

A žijou mrtví napořád.
I ztrne lživý král;
vždyť prostřed sborů husitských
před živou pomstou stál.

Leč není dost, vždy divějším
jest oněch lidí spěch,
a valí se jich zhoubný proud
z hor různých chodeb všech.

Chce prchnout Zikmund, není kam;
jej drží dolu stráž:
„Stůj! z mrtvých setby, nevidíš?
dnes živé hlavy máš.

Patř na svých vášní rudý květ
a podiv se a ztrň!
Co hrůzy bylo zde a běd
vše ve svá ňadra shrň!

Co pučelo kdy v srdci tvém
je všecko hříchu plod;
hleď, ona prolitá zde krev
zpět padne na tvůj rod. —

To český lid, jejž smetat dal
tvůj rozkacený vztek
a s Janem Železným jejž zbil
mincmistr Divůček.

Těm s rudým pruhem šíje kol
kat vzdorné hlavy sťal
před chrámem, z jehož dveří dřív
kol v kraj jsi pozíral.

Znáš tamo Blažka s Prstenem,
jež Tábor poslal, znáš?
a tamto Chodek! Ej, máš strach,
leč radost — satanáš!

A stranou pohleď, nářek slyš
i bílých křídel šum!
Toť od tvých Němců vražděný
kdys útlých dítek tlum.

Zde hrdin voj; jich spiatý sbor
kat v děsnou propast vrh';
ej, byl to smích, když náčelník
v důl hrozný druhy strh'.

Hleď, kterak u výš nevzhlednou
se dolu stěny pnou;
vždyť pro šest tisíc světcův on
jest rakví stříbrnou.

Ti za svou víru padli, nuž,
z jich kostí vezmi vděk;
co vidíš, všecko napořád
jest svatý ostatek.

Vše posvěceno kolem kol,
vše: hlína, kámen, kov;
já strážcem ostatků jsem těch,
mně trůnem tento rov.

Ty budeš pohřben mnohem níž,
důl připraven již cel;
viz! tamo hrozný otevřen
je hltan do pekel!"

Kýv' žezlem kmet; žár šlehl výš
a rostl v chodbách všech,
a čeřil se a rozvlnil
ve strašných plamenech.

Král zachvěl se. „Aj, proč se chvíš
jak shnilý v bouři peň?
když Hus byl pálen, zřel jsi rád
svých kněží na výheň.

Nuž, dolů hleď, tam tvůj je hrob!"
Král okem v šachtu vnik'...
„Pojď!" s náručí křik' rozpiatou
naň z dolu pekelník.

A chechtá se a kývá zas:
„Zde hojně přátel máš;
ó pospěš, mistře, čeká trůn,
ó pospěš, králi náš!..."

I ztrne Zikmund ustrašen,
a chví se každý kloub —
v tom Zemník znova žezlem kýv',
a Zikmund klesá v hloub.

I křikl, zařval, zaúpěl...
„Zda, pane, sen tak krut?“
„Ne!... Bolest jak bych žeřavou
byl paží ovinut!

Dej led mi na horoucí hruď!...“
Když stalo se, král ztich',
žhavý a bazilišek snů
zas v mozku se mu zlíh'.

XV.

HODY NA ŠPILBERKU.

Na hradě Špilberce je hod;
jeť Zikmund Joštův host.
Jošt markrabský dřív klobouk měl,
teď Němců říšský skvost.

Bylť třetím zvolen císařem,
kdo vládnout bude as,
zda Václav, Zikmund — či snad on?...
Lid divil se i žas'.

Vždyť jako církev, měla v ráz
tré hlav i římská říš,
tak lidským právům s obou stran
rost' trojnásobný kříž. —

Jošt na Špilberce rozjařen
a milostiv je všem,
vždyť po úplatě vešel zas
v mír s králem Zikmundem.

Hle, skvěle zdobena je síň,
a světel rudá zář
vše v radost nítí napořád,
i Zikmundovu tvář.

Prost hněvu sedí za stolem
a sladkou pije tresť,
dřív čelo hněv mu ryl, leč teď
je vyhladila lesť.

Vnitř vášniv, s klidem v líci děl:
„Ej, Jošte, jak jsi mil!
věř, nechci římským králem být,
když tebe purpur skryl.

Leč nebuď jím též Václav brat,
to slib a v slibu stůj
a plný pohár, plný džbán
mu bedliv opatruj!

To hubí zvolna, jistě však;
až vdovou bude říš,
pak vím, že z peněz ukrytých
mi hojně uštědříš.

Jeť v Horách Kutných zboží dost
a zlata mnohá skříň;
my Václava-li nelapnem,
vždy bude toho míň!“

Kýv' tuří hlavou chytrý Jošt
„Ať jde! žil dlouho dost,
a ne-li, snadno pomůžem
my dva mu na věčnost.“

I smál se Zikmund potěšen
a k Joštovi sed' blíž,
a snědým sluhou kumánským
dal zlatou přinést číš.

A na pokrytý dal ji stůl
a naplnil až v lem:
„Kde není Václav volenec,
jsem já tvým — číšníkem!

Co Mělník jest, co Chřibů sklon,
co žhavý Burgund sám?
z těch dříve otec popíjel,
teď pouze český chám!

Jen Tokajské až do nebes
můž' vznésti mysli vzruch,
ej, Tokajské má s císařem
pít papež jen a Bůh!

Toť tekutý jest diamant,
ó, pohleď jen, ký jas!
Ba, po tom nelze, Jošte, viď,
pít jinakého zas!

Ať říká svět, mnou utlačen
že Hegyalský je kraj;
mně — nám — svá vína musí dát,
viď, není nad Tokaj!

Bůh požehnej ti pohár ten,
jen pij, jeť soudek spor!"
leč šeptmo dí: „V třech číších těch
je trojnásobný mor!

Z té první blbne každý hned
a zšílí z číší dvou,
z tří bleskem šlehá v žilách krev
a— zmrzne pojednou!"

A hlasně dí zas: „Zdráv buď Jošt.
Bůh svatou říš mu chraň!"
a pohár s jedem zkypělým
mu chvatně tiskne v dlaň.

Zrak vytřeštil naň chytrý Jošt,
číš v tvář mu vymrštiv:
„Kdo večer popíjí tvůj dar,
ten není ráno živ!

Znám kuchyň černých pusty žen,
jich vínem mnohý zvad';
na hloupé hádě s korunkou
dnes starší vyzrál had.

Pij sám, sic o dvou koupených
tvým zlatem lotrech vím,
já přeplatil je; z jedů tvých
ti dají násilím!"

Jošt dup'. Dva dráby do komnat
nes' jeden pružný skok —
a děsný výkřik Zikmundův
splách' ostrých jedů tok.

I sténal; v loži hlavu zved',
leč přece nepovstal;
snů démon rukou železnou
jej dále hnal a rval. —

XVI.

NA HONU.

Chce lovem pobavit se král
a v Insbrucký jde les,
s ním dvořan, panoš, sluha, rob
a nejmilejší pes.

Mdlým okem v houště zírá král,
pes slídí tam a sem:
hned hlavu natahuje v před,
hned očuchuje zem.

„Hle, bílé srnky ladný zjev!"
dí král, zře v buku šeř,
a béře kuši, spouští šíp,
leč v ráz ta tam je zvěř.

Hned Zikmund za ní do mýtin...
pes k stopě hlavu schlíp' —
zas zjevila se na dostřel,
a zas král spustí šíp. —

Dál vábí krále řídký hon,
aj, hle, zde v stopě krev!
stih' srnku pes, či hrotem král
Slyš nářek z hustých dřev!

„Tam bělá se! Jen dál, jen dál,
té stopy, sluho, dbej,
ej, vzácnou kořist budu mít
dnes lovu za trofej!“

A stihl kořist, tasil zbraň,
by srnku v hrdlo bod',
leč stane, ztrne okouzlen —
ký divný smyslů svod?

Na místě v srnku v dívčí zjev
šíp zajel hrudi v střed;
král chvěl se, přízrak zahrozil
a mluvil: Zikmund zbled'.

„Mě znáš! V tvář oběti své hleď
a dávných vzpomeň chvil,
kdy lestně v léčku jsi mě chyt'
a hanbou poskvrnil.

Tam v městě, jež tě hostí dnes
a řídký dává lov,
mou čest jsi bídně poskvrnil
a mě jsi sklátil v rov.

Víš, kterak něhy pod vínkem
mě vedla družek směs,
když na radnici v komnatách
ti vystrojen byl ples.

Skvost zlatohlavu stěny kryl
a zemi vonný pel,
smích dítka na lících ti hrál,
běs vášně v ňadrech dlel.

Já bez viny ti vyšla vstříc
víl bílých královnou,
té noci celá země však
je pohaněna mnou.

Ty's nedbal, strach že hruď mi rval,
ty's utlumil můj ston,
tvůj chtíč, lstný lovče, tenkrát již
zlý na mne spáchal hon.

Již tenkrát v čest mou bělostnou
hrot vášní tvých je hnán —
však víš — a pomocným ti psem
byl Fridrich Vídeňan!

On sladkým vnutil nápojem
v tvou náruč bílou zvěř
mě, plesu nejútlejší zjev,
mě, chudé matky dceř.

Byl ztracen vínek skrání mých,
než patnáct prchlo jar,
zář lásky mé i mládí mé,
vše tebou přišlo v zmar.

Hleď, kol mé hlavy rudý mák,
a blín a posed jen
mé zdobit smí; ach, za tvůj hřích
jsem družkou divých žen! —

A těkám, bloudím po lesích
a hledám duše mír
a vzdychám, kdy mi přijde zpět
můj vzácný bohatýr?

A přišel; pojď v mou náruč, spěš,
dnes našich duší slet!
jsemť ženou tvou — jsem vdovou tvou
již roků čtyřicet."

Jak bleskem bouře zasažen
trh' sebou náhle král,
roh hlasný rychle k ústům vznes',
roh hlasu nevydal.

„Vše marno," králi žena zas:
„něm lovčí roh tvůj jest,
jak hrdlo mé, když bezciten
jsi loupil moji čest.

Vše marno; na pokoji nech
ten zlatý lovčí roh,
ten nepomůže od snů zlých
a děsných od mátoh!

Pojď za mnou!..." Bezvolně jde král
Hle, v houští dubí kmet,
prs vydut, suchy paže jsou,
a každé přes sto let. —

„Viz onen strom a doupě v něm!
sem hanby na pokyn
jsem prchla srnou uštvanou,
zde zrodil se tvůj syn!

Zde říšský dědic spatřil svět,
když dospěl hříchu čas,
zde modrý zrak svůj otevřel,
leč mojí rukou zhas'."

Král ženě v tvář se zahleděl
a zachvěl se a zbleď':
„Můj syn, můj dědic! Mluv, kde jest?
ó jak bych rád ho zhléď'."

„Tam leží v zlatě pochován:
v mých vlasů pramenech —
na místo rakve černá prsť,
na místo víka mech.

Viz, by zde hlídán byl tvůj syn,
ta drahá tvoje krev,
tvým dárkem upoutal mne žal
blíž hoška na větev.

Tvůj dárek, zlatý řetěz, hleď,
zde na krku ho mám,
já dosti hlídala, chci spát,
pojď, hlídej nyní sám!"

A zlatý řetěz zachřestěl
a králi na krk pad':
„Tak dobře-li, či více, mluv,
mám utáhnout jej snad?"

A stahuje ho zas a zas —
král v strašném chroptu vzdech':
„Pusť!..." Bděl... „Dej, sluho, hlavu výš!
Tak, tak, a teď mne nech!"

Však než komoří odešel —
ba ještě nad ním stál —
zas Zikmund jak psem plachá zvěř
snem dál je štván a dál.

XVII.

VE ŠTRASBURKU.

V Lonherrenhofu štrasburském
je hostem Zikmund cář;
kam kročí, tam pejř kožešin,
kam pohlédne, tam zář.

Lamp světlo rdí se v komnatách
jak zory zlatý svit;
stůl, lože, skříně, křesla kol,
vše zdobí aksamit.

A nářadí a náčiní
vše královský je pych,
lesk slunce všakým paprskem
těch vnad by nedostih'.

Hloub noha padá v koberec
jak v rozbujelý mech,
a dálnou síní rozvlněn
je vonný růží dech. —

Je večer. V úběl podušek
mdlou Zikmund hlavu dal,
by unaviv se vítáním
noc první odpočal.

Leč bílý měsíc udiven
zří králi do komnat,
že veselit se nechce dnes
a nejde hodovať.

Zda spáti bude? Stěží!... Slyš,
ký divný dole sběh?
Ruch pod okny je, sotva král
na hedváb lože leh'.

I poslouchá. Mdlý rozhovor
se mění v ladný zpěv,
však nejsou hlasy mužů, slyš,
jen hlasy žen a děv.

A dozpíváno. „Zdráv buď král!"
zní zdola sterý hlas:
„Zdráv, Zikmunde, tvůj majestát,
ó, sejdi mezi nás!

Ó spěš! Plášť na bedra si hoď,
dost odpočal jsi snad,
noc k celotným zve rozkoším
a ke žni rajských vnad.

Tvůj pohled do srdce nám vnik'
jak sladký jara svit,
teď na květu se tísní květ,
a květ chce trhán být.

Chce trhán být, než zvadne, spěš,
dech první vůně měj,
a co je posud v poupatech,
to v růže vylíbej!

Na města luhu sadovém,
kam viol vábí dech,
buď urván štěstí minutám
květ lásky sladší všech.

Pojď chvíli v štěstí snít a žít,
pojď, náš jsi pán i host,
my zjevíme ti v rozkoších
svou žárnou milostnost.“ —

Viz, měsíc trůní v oblacích,
je teplá letní noc,
ty's naše srdce okouzlil,
my ve tvou padly moc.“

Kraj lahodou je naplněn,
v dál před lunou prch' stín,
a s písní v srdci toužebnou
slét' slavík na jasmín.

Sad kolem hradu zdiven jest,
ba každý květ i stvol,
že mrtvo ve tvých komnatách;
nuž, k veselí nás zvol. —"

„Kdo jsou?" dí udivený král
a zírá oknem ven...
„Zda zástup duchů píseň pěl,
či zástup je to žen?"

Leč znova zvučí svůdný zpěv:
„Viz, teplé noci klín
ven vábí nás, my tebe zas
pod stromů baldachýn!"

A z komnat v čechelu spěl král
slov vínem opojen;
a chorovodu rýnských žen
hned blažen padl v plen.

Vše vínky z révy na hlavách,
vše lehký, bílý šat —
král chví se, povždy vírnějším
jest jeho vášně chvat —

Už rozkypělé krve shluk
hráz dvorských mravů ztek',
chtíč vítězí, z úst královských
zní dravce divný skřek:

„Nuž, kolujte!...“ V ráz rozšířen
a zase zúžen kruh
jak v tanci víl, když pokraj vod
svou nožkou tepou luh.

Vždy ohnivějším, rychlejším
je kolotný jich let;
zrak na polo jest uzavřen
a na polo jen ret.

Hned vábně oblým ramenem
svou družku jímá druž,
hned v sladkém šeptu s úklonem
ji vine úž a úž.

Viz, po stisknutí touží hruď
a po objetí pás,
a rusozlatá s havraní
se mísí kadeř v ráz.

Jak růžím v plných poupatech,
tak v ňadrech paní všech
se ztajil dech, ba každá z nich
je kytkou svůdných něh.

Hle, ruka tepe ruku v dlaň,
hruď zakryta jen v pol,
bok jemně zklenut jest a pás
jak útlý růží stvol.

A sotva stanou, v okamih
se v nový tísní rej,
až družka družce na úkoj
rty tiskne v obličej.

Při ladném víru vnad a krás
si nožka tepe takt,
a líbání úst planoucích
se vzmáhá v katarakt. —

I rozžhavil se králi zrak,
zub ryl se v ret — i zmlk',
jak žádoucí když na kořist
se lačný chystá vlk.

Žár chtíče v sličných ženin sbor
mu z vilných očí sjel
a v lesku vlhkých zřítelnic
jak jiskra zasyčel.

Je svůdnicemi ovinut
a zváben jejich hrou:
„Ó, zulíbej nás, zulíbej,
jež u nohou ti mrou!

Spěš, líce naše poceluj,
těl květných oviň skvost,
a chmur, jež halí mysl tvou,
buď v požívání prost!

Ó, nezhrdej žen pocelem,
jichž těla svěžích krás
chtí všecko ti dát souborem
a všecko zvláště zas.

Spěš! Krása ženy dává víc
než sladká hroznů tresť...
Či nechceš zlatých pásů nám
snít s boků na ručest?..."

Král zžehnut krví, smysly zpit
a dravčí touhy pln,
hloub rudé oko potopil
do paní vnadných vln.

Než opět víří skočný rej,
a v pocel ženy zvou:
„Již milostnici, pane, zvol,
ať tvou dnes královnou!

Ať vejde všemu světu v jev
a známo v městě všem,
že Zikmund, římské říše král,
je naším idolem!

Ó, zlíbej nás, pak letmo ven,
na smaragdový Rýn,
kde luny svit a mračen tlum
se snoubí v polostín.

Tam kolébavých na vlnách
se houpá skvostná loď,
vnitř plno stánků nádherných,
pojď, tam nás doprovoď!

Z rejn pestré vlajky vlají vstříc
i se stěžnů i s lan,
a v koši hraje na šalmaj
sám věkožízný Pan.

Při jeho zvucích tajemných
buď šťasten zas a bláh,
tam řeckým ohněm srdce tvé
vzplaň s naším na vlnách!

Tam do náručí sevři nás
jak plamen palmy kmen
a v jiskrách - - v sluncích háravých --
v ráj budeš unesen!" --

V skok dal se rozpálený král
a révou ověnčen
jak zšílenělý tancoval
u vírném kole žen.

A že mu čechel překážel,
výš ostatních ho zved',
a jako David před archou
zpit vášní sobě ved'.

A kolováno zas a zas,
a pita mnohá číš,
jak propita by měla být
hned celá římská říš.

A před kramářem stavil rej:
„Vstaň, vetešníku, mluv,
zač lýčených pár škorní as
dáš lehkou za obud?“

„Ej, po grešli vám škorně dám —
ba, za grešle jen půl,
a krále na poháňku rád
vám přidám ještě hůl.“

„Nuž hůl i škorně — neváhej —
i révoví dej sem,
my za thyrsus tvůj přídavek
si zdobně ovinem!...“

A králi škorně dává v dar
roj rozvášněných žen
a v krčmu spěchá tu i tam
a zase z krčmy ven. —

V těch očích paní divokých,
kdo zřel v ně, vilnost čet':
jich ruce tlapy tygřic jsou,
v hruď vlkodlak jim v klet.

Jak pusté hejno bakchantek
dál unáší je kvap,
ó běda, koho za sebou
ten vilný strhne slap! —

Je k ránu. Ze všad kvapí lid,
by zřel ten běsný hod
a vlastních žen a vlastních dcer
víl rujný chorovod.

Ven před dům vyšel klenotník.
„Chci prsteny!“ dí král!...
Dvě stě jich rozdal, neplatil
a v smíchu křepčil dál. —

A po čtrnácti náměstích
a ulic po třech stech
jak šílen skáče římský král,
až tají se mu dech.

A přešli mostů šedesát
a prošli sedm bran,
a nedbal král, že lid se smál
a sbíhal se všech stran. —

Rej k přístavišti zakroužil:
„Hle, jaká pěkná loď!“
I vešli: „Klidně, lodi, jen
dál na Mohuč se broď!

Král Zikmund ve tvých úkrytech
prost být chce hluku měst
a všecky žhavě zulíbat,
jichž vděčným hostem jest!"

Zpěv na palubě, jas a vír,
leč na nábřežích smích:
Zda je to král, či netvor kýs,
jenž v sluji skal se zlíh'?

Hle, jeho čelo! Jaký zjev!
má vidličitý roh,
pysk vydut je — i pařát má —
toť nahý kozonoh!

A ženy kolem — vizte jen!
zkad přišla as ta spřež?
Níž kyčlí dole huňatých
dvé pařátů je též!"

Hluk vzmáhá se a roste smích:
„Ký zběsilý to hon?
Toť kozonožky napořád
a kozonoh též on!

Ty jeho uši! Hleďte přec,
jak stříže jima bláh;
teď válce rtů svých s úšklebkem
až k dlouhým boltcům stáh'!

A v koši stěžně, kdo že tam?
snad bdělá plavby stráž?...;
Ej, v dudy hraje úslužen
svým milým satanáš!

Bůh ostříhej nás! Patřte naň!
Dvě žhavá kola zrak,
vlas jako po vývratu les,
a každá brva mrak.

I kormidelník satan jest
i veslař! — Těš se, těš,
tou kozí nohou králi náš,
v říš ďáblův rejduješ!“

A z koše, s přídy, s kormy v ráz
se děsný chechtot vzmoh':
„Loď plnou v pekle veze běs
dvoukopytnatých noh!

Nuž, tancuj, luzo, pokavad
pluk vichrů hostí měch!“
a zavřeštěl a zapištěl,
až Taunus tajil dech.

Blesk ďáblích očí lána strh'
a rejna sklátil v tok,
a bouře vyla z jeho dud
a bila v lodi bok.

Vše sténá, padá: smečka žen
i kozonohý král,
jen satan v koši rozkacen
jim s chechtem dudá dál.

„Ej, křepči, králi!“ „Nelze již!..“
Pad' — procit' vzdech' i vzlyk' —
hned lékař k loži přikvapil
a s vínem dal mu lík.

Když horkou hlavu omámil,
ztich' král; leč chvilku jen;
zas snění neukrotný býk,
jím smýkal rozzuřen. —

OBSAH:

LOTTO
SPOL. S R.O.
V PRAZE